

Vabariigi määruste muutmine seoses kaitse-eeskirjades kaitsekordade täpsustamisega

SELETUSKIRI

1. Sissejuhatus

Looduskaitseseaduse § 10 lõike 1 alusel on Vabariigi Valitsusel õigus võtta ala kaitse alla, kehtestada ala kaitsekord ning vajaduse korral kaitsekorda muuta. Eelnõukohase määrusega muudetakse Aegna maastikukaitseala, Alam-Pedja looduskaitseala, Keeri-Karijärve looduskaitseala, Kääpa maastikukaitseala, Metsääre looduskaitseala, Nigula looduskaitseala ja Vooremaa maastikukaitseala kaitsekorda.

Aegna maastikukaitseala paikneb Harju maakonnas Tallinna linnas Kesklinna linnaosas Aegna saarel.

Alam-Pedja looduskaitseala paikneb Jõgeva maakonnas Põltsamaa vallas Altnurga, Jürikäla, Lebavere, Nõmavere, Pikknurme, Umbusi, Väike-Kamari ja Võisiku külas, Tartu maakonnas Elva vallas Nasja, Palupõhja, Jürikäla, Räämsi, Saare, Teilma, Verevi, Vihavu ja Väike-Rakke külas, Tartu vallas Kärevere, Sinikäla ja Valmaotsa külas, Tartu linnas Ilmatsalu külas ning Viljandi maakonnas Viljandi vallas Järtsaare, Lalsi, Meleski, Odiste, Taganurga ja Vaibla külas.

Keeri-Karijärve looduskaitseala paikneb Tartu maakonnas Elva vallas Härjanurme, Karijärve, Külaaseme, Ridakülas ja Võsivere külas, Nõo vallas Keeri, Meeri ja Vissi külas ning Tartu linnas Rõhu külas.

Kääpa maastikukaitseala paikneb Jõgeva maakonnas Mustvee vallas Pedassaare ja Vanassaare külas, Tartu maakonnas Peipsiääre vallas Mustametsa, Vea ja Välgi külas ning Tartu vallas Kaitsemõisa, Pataste ja Uhmardu külas.

Metsääre looduskaitseala paikneb Pärnu maakonnas Saarde vallas Jaamakülas ja Metsääre külas.

Nigula looduskaitseala paikneb Pärnu maakonnas Saarde vallas Pihke, Reinu ja Tuuliku külas ning Häädemeeste vallas Nepste, Urissaare ja Uuemaa külas.

Vooremaa maastikukaitseala paikneb Jõgeva maakonnas Jõgeva vallas Ehavere, Kaiavere, Kivimäe, Luua, Mullavere, Nava, Pikkjärve, Praaklima ja Sudiste külas, Tartu maakonnas Tartu vallas Elistvere, Igavere, Juula, Kaiavere, Kukulinna, Kärksi, Lilu, Otslava, Puhtaleiva, Raigastvere, Reinu, Saadjärve, Salu, Soitsjärve, Tormi, Vahi, Valgma, Voldi ja Övanurme külas ning Tabivere ja Äksi alevikus.

Senise kaitse-eeskirja muutmine toimub kooskõlas looduskaitseseaduse § 13 lõikega 1.

Nimetatud kaitsealadest kuue puhul on kaitse-eeskirjad kinnitatud ajavahemikus 2005-2007, Aegna maastikukaitsealale 2010. Kaitsekordade senine rakendamine on näidanud, et piirangud, mida on käesoleva eelnõuga kavas muuta, ei ole osutunud põhjendatuks, ei ole vajalikud ala eesmärkide saavutamiseks ja põhjustavad ebavajalikku halduskoormust.

Aegna maastikukaitseala kaitse-eeskirja muutmise eesmärk on muuta kaitse-eeskiri üheselt mõistetavaks ja viia vastavusse tegeliku olukorraga saarel, vähendada halduskoormust ja põhjendamatuid kooskõlastusvajadusi.

Alam-Pedja looduskaitseala, Keeri-Karijärve looduskaitseala, Kääpa maastikukaitseala ja Vooremaa maastikukaitseala kaitse-eeskirja muutmised on algatatud nii loa taotleja kui ka Keskkonnaameti halduskoormuse vähendamiseks. Mitmed piirangud (nt kalapüük ja selle ajalised piirangud, veesõidukite liiklemine teatud suurusega siseveekogudel, laevatatavatel siseveekogudel liiklemise kord) on reguleeritud juba teiste kehtivate õigusaktidega, seega on osa kaitse-eeskirjaga kehtestatud piiranguid dubleerivad ja tekitavad ebavajalikku menetlust.

Metsääre looduskaitseala kaitse-eeskirja muutmise eesmärk on võimaldada looduskaitsealal loodusliku veerežiimi taastamist.

Nigula looduskaitseala kaitse-eeskirja muutmine on tingitud Keskkonnaameti ettepanekust muuta Nigula looduskaitseala kaitse-eeskirja selliselt, et kaitseala valitseja nõusolekuta oleks inimestel võimalik viibida väljaspool ettevalmistatud ja tähistatud õppe- ja matkarada. Piirangu leevendamise eesmärk on liikumislubade menetlemisega kaasneva halduskoormuse vähendamine. Pärast muudatust on lubatud kaitseala valitseja nõusolekuta viibida väljaspool ettevalmistatud ja tähistatud õppe- ja matkarada 1. septembrist kuni 14. märtsini.

Kõikide kaitsealade kaitse-eesmärke, tzoneeringut ja välispiiri ei muudeta.

Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu on koostanud Keskkonnaameti looduskaitse planeerimise spetsialist Kaidi Erik (tel 5666 4780, e-post kaidi.erik@keskkonnaamet.ee), eelnõuga kavandatud kitsenduste vajalikkust, looduskaitsealadele vastavust ja seletuskirja nõuetekohast vormistust on kontrollinud Keskkonnaameti kaitse planeerimise juhtivspetsialist Sander Laherand (tel 5692 7990, e-post sander.laherand@keskkonnaamet.ee). Eelnõu õigusekspertiisi on teinud Keskkonnaameti õigusosakonna jurist Maria Muljarova (tel 5384 6615, e-post maria.muljarova@keskkonnaamet.ee) ning Kliimaministeeriumi kontaktisik eelnõu ministeeriumitevahelisel kooskõlastamisel ja kinnitamisel on Marika Erikson (tel 626 2880, e-post marika.erikson@envir.ee), keeleliselt on toimetanud Siiri Soidro (tel 640 9308, e-post siiri.soidro@tlu.ee).

2. Eelnõu sisu, muudatuste põhjendused

Aegna maastikukaitseala

Määruse § 1 punktiga 1 muudetakse kaitse-eeskirja sõnastust üheselt mõistetavamaks. Uus sõnastus on selgem, vähendab kaitseala valitseja halduskoormust ja põhjendamatut kooskõlastusvajadust. Kaitsealal on lubatud sõidukiga sõitmine Kurikneeme, Eerikneeme, Kalavälja, Karnapi, Külaniidu ja Tagamaa teel ning jalgrattaga sõitmine teedel ja radadel.

Määruse § 1 punktiga 2 asendatakse määruse lisas olev kaart uue kaardiga. Seni kehtinud kaitse-eeskirjas olid teed, millel oli mootorsõidukitega sõitmine lubatud või millel mootorsõidukiga sõitmiseks sai kaitseala valitseja anda nõusoleku, märgitud kaitse-eeskirja lisas olevale kaardile. Määruse muudatuse tulemusena eemaldatakse kaitse-eeskirja lisas olevalt kaardilt sõitmise piirangud. Kaart oli vigane ja teed olid märgitud vales asukohas. Seega ei saanud tegelikkuses kõikidel olemasolevatel teedel mootorsõidukiga sõitmist lubada. Kuna Aegna saarel on kõikidel sellistel teedel, mis on mootorsõidukiga sõitmiseks kasutatavad, nimi, siis kasutatakse kaitse-eeskirjas teede nimesid. Nimetatud teedel sõidukitega sõitmisega ning teedel ja radadel jalgrattaga sõitmisega ei kaasne loodusväärtuste soodsat seisundit kahjustavaid tegevusi, seetõttu ei ole otstarbekas seda keelata. Muudatusega tagatakse maaomanikule juurdepääs oma elamule, kuhu viib olemasolev tee, millel puudus mootorsõidukiga liiklemiseks õiguslik alus, kuna senine kaitse-eeskiri seda ei võimaldanud. Teedel sõitmine on vajalik ka külastusobjektide hooldamiseks ja jäätmete äraveoks. Kaitseala teedel sõidukiga ja maastikusõidukiga sõitmisele kohalduvad liiklusseaduses sätestatud nõuded ja piirangud. Sealhulgas tuleb arvestada, et maastikusõidukit tohib teel liikumiseks kasutada liiklusseaduse §-s 154 nimetatud juhul, st jõgede, teede ja muude takistuste ületamiskohtades ning lumega kaetud teel, mis ei ole mootorsõidukitele ajutiselt läbitav, ning teel, kus seda lubab sellekohane liikluskorraldusvahend.

Sõidukiga ja maastikusõidukiga sõitmine väljaspool teid on lubatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud tegevustel, kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel ning kaitse-eeskirjaga lubatud töödel, sealhulgas ehitiste hooldamisel ning piiranguvööndis metsa- ja põllumajandustöödel. Kui kaitse-eeskirjaga lubatud tööks on vajalik kaitseala valitseja nõusolek, saab kaitseala valitseja seada tingimusi ka väljaspool teid sõitmiseks, et see kaitseala väärtusi ei kahjustaks. Muudel juhtudel pole väljaspool teid sõitmine lubatud, sest see võib kahjustada pinnast ja taimkatet ning seeläbi ka kaitsealuste liikide kasvukohti. Senise kaitse-eeskirja § 4 lõike 4 kohaselt oli väljaspool teid sõitmine ja maastikusõidukiga sõitmine lubatud kaitseala valitseja nõusolekul tehtaval adru äraveol Kalavälja ja Eerikneeme piiranguvööndi rannaosalt. Sätte muudatuse tulemusena on seda endiselt võimalik teha. Tegevus on kaitse-eeskirjaga lubatud töö, mistõttu pole selle eraldi mainimine asjakohane.

Alam-Pedja looduskaitseala

Määruse § 2 punktiga 1 täiendatakse kaitse-eeskirja § 4 lõigetega 10 ja 11, mis täpsustavad ujuvvahenditega liiklemist kaitseala veekogudel. Kaitseala veekogudel on jätkuvalt lubatud sõita mootoriga ujuvvahendiga. Edaspidi on mootoriga ujuvvahendiga lubatud sõita Emajõel Emajõe-Pedja-Põltsamaa piiranguvööndi ulatuses, kiirusega kuni 10 km/h Elva (Ulila) ja Ilmatsalu jõel, sama kiirusepiiranguga 1. maist 31. detsembrini Pedja jõe suudmest ülesvoolu kuni Põltsamaa jõe suubumiskohani. Elektrimootoriga ujuvvahendiga kiirusega kuni 10 km/h on lubatud sõita Põltsamaa jõel 1. maist 31. detsembrini.

Senise kaitse-eeskirja¹ kohaselt oli Pede ja Põltsamaa jõel mootoriga ujuvvahendiga sõitmiseks vajalik kaitseala valitseja nõusolek. Piirang on tekitanud ebamõistlikku bürokraatiat, sest kaitseala valitseja kooskõlastab load, lisades täpsustavad tingimused. Nüüd lisatakse vastavad tingimused kaitse-eeskirja (kiiruse piirang, ajaline piirang, mootori tüübi täpsustus). Alam-Pedja looduskaitseala kaitse-eeskirja ujuvvahenditega liiklemise sätteid muutes on võimalik vähendada oluliselt halduskoormust, samal ajal kaitse-eesmärke kahjustamata.

Alam-Pedja looduskaitseala kuulub Natura 2000 Alam-Pedja loodusalasse. Looduskaitseala ja loodusala kaitse-eesmärgiks olevate kalaliikide ((harilik hink (*Cobitis taenia*), harilik vingerjas (*Misgurnus fossilis*), harilik tõugjas (*Aspius aspius*), harilik võldas (*Cottus gobio*)) kaitsekorralduskavas ja EELIS-es kirjeldatud ohutegurid ei ole seotud ujuvvahendite kasutamisega. Neil liikidel on alal piisavas ulatuses sobivaid elupaiku (palju jõgesid ja ojasid). Saarma (*Lutra lutra*) seisundit on üle-eestiliselt hinnatud soodsaks. Laiujuri (*Dytiscus latissimus*) ja lai-tõmmuujuri (*Graphoderus bilineatus*) seisundit on üle-eestiliselt hinnatud soodsaks ning nende liikide ohutegurid ei ole seotud veeliikluse ja puhkemajandusega². Paksukojalise jõekarbi (*Unio crassus*) seisundit on hinnatud soodsaks ning liigi kaitse tegevuskavas³ kirjeldatud ohutegurid ei ole seotud puhkemajanduse ega kavandatavate muudatustega. Elupaigatüübile 3260 (jõed ja ojad) mõjuvad negatiivsed tegurid ei tulene puhkemajandusest ega veel liiklemisest⁴, mistõttu mootoritega ujuvvahendite kasutamine ei mõjuta alade kaitse-eesmärkide saavutamist.

Alam-Pedja looduskaitseala kattub Natura 2000 Alam-Pedja linnualaga. Linnuala ja looduskaitseala kaitse-eesmärkideks on lisaks eelnevatele ka otseselt veekogudega seotud linnuliigid, nagu roo-loorkull (*Circus aeruginosus*), mustviires (*Chlidonias niger*), täpikhuik (*Porzana porzana*), väikekajakas (*Hydrocoloeus minutus*), rästas-roolind (*Acrocephalus arundinaceus*), sinikael-part (*Anas platyrhynchos*), luitsnökk-part (*Anas clypeata*), viupart (*Anas penelope*), rägapart (*Anas querquedula*) ja sõtkas (*Bucephala clangula*). Nende liikide pesitsevate paaride mõõdetavad kaitse-eesmärgid on täidetud.

Keskkonnaameti hinnangul ei ole mootoritega ujuvvahendite kasutamisel Alam-Pedja linnualal olnud olulist negatiivset mõju kaitse-eesmärkidele. Arvestades pikaajalist lubade väljaandmise praktikat ja kaitse-eesmärkide head seisut, kaotatakse Pedja jõe suudmest Põltsamaa jõe suubumiskohani ja Põltsamaa jõel igakordne kaitseala valitseja nõusoleku küsimine ning piirangud fikseeritakse kaitse-eeskirjas.

Kavandatavas muudatuses on arvestatud ka kalapüügieeskirja⁵, millega on sätestatud siseveekogudes haugi püügi keeluaeg 15. märtsist 30. aprillini. Kuna Alam-Pedja looduskaitsealal asuvad veekogud on olulised kalapüügikohad, siis on seatud Põltsamaa jõe ja Pedja jõe alamjooksule mootoriga liiklemisele ajaline piirang, mis arvestab haugi kui olulise saakobjekti keeluaaja lõppu. Eri uuringud⁶ kajastavad, et pidev müra võib mõjutada kalade

¹ Alam-Pedja looduskaitseala kaitse-eeskiri, RT I 2007, 39, 273, § 5 lg 1.

² Lai-tõmmuujuri (*Graphoderus bilineatus*) kaitse tegevuskava. Keskkonnaamet.

³ Paksukojalise jõekarbi (*Unio crassus*) kaitse tegevuskava.

⁴ 2019. aastal esitatud Natura aruandluse järgi. <https://nature-art17.eionet.europa.eu/article17/>

⁵ Kalapüügieeskiri § 53 lg 1 p 7.

⁶ Bolgan, Marta; Chorazyczevska, Emilia; Winfield, Ian J.; Codarin, Antonio; O'Brien, Joanne; Gammell, Martin. 2016 First observations of anthropogenic underwater noise in a large multi-use lake. *Journal of Limnology*, 75 (3). 644–651.

Hans Slabbekoorn, Niels Bouton, Ilse van Opzeeland, Aukje Coers, Carel ten Cate, Arthur N. Popper. A noisy

kasvukiirust, paljunemisvõimet ja vastupanuvõimet haigustele. 1. jaanuarist 30. aprillini ei ole mootoriga ujuvvahenditega sõitmine Põltsamaa jõel ja Pedja jõe alamjooksul lubatud, et vähendada kalade võimalikku stressi talvisel puhkeperioodil, mille mõju võib avalduda alles pikema aja jooksul.

Määruse § 2 punktiga 2 täpsustatakse kaitse-eeskirja § 5 lõiget 1 ning sellega on ujuvvahendiga väljaspool põhikaardile kantud veekogu veepiiri liiklemine keelatud ehk suurveega on keelatud jõesängist väljuda. Ujuvvahendiga väljaspool põhikaardile kantud veekogu veepiiri on liiklemine keelatud, v.a järelevalve- ja päästetöödel ning kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud tegevusel ja teadustöödel. See tähendab, et suurvee ajal on jätkuvalt keelatud jõesängist ujuvvahendiga väljuda ehk liikuda üleujutatud luhaaladel.

Määruse § 2 punktiga 2 täpsustatakse kaitse-eeskirja § 5 lõiget 1, selle järgi on keelatud statsionaarmootoriga jugakäituriga ja õhkkäituriga veesõidukiga sõitmine. Siia alla kuuluvad näiteks jetid, hõljukid ja hüdrokopterid. Kaitsealal on jätkuvalt keelatud jetiga sõitmine, et vältida selle mootorist paiskuvat tugevat veejoa kahjulikku mõju kaitseala jõgede kallastele, põhjasetetele ja sealsele elustikule. Jeti kiirus, suurus ja manööverdamisvõime lubab sellega sõitjal liikuda kitsamasse ja tundlikumasse keskkonda ning teha ettearvamatuid suunamuutusi. Seetõttu võivad jetiga sõitjad häirida elustikku rohkem kui teiste ujuvvahenditega liikujad⁷. Jeti suurel kiirusel mootorist paiskaval veejoal on kahjulik mõju kaitsealal voolava Emajõe kallastele ja see seab ohtu kaitseala elustiku (eriti kalade noorjärgud). Lisaks on veelinnud jeti tekitatud müra ja kiiruse suhtes tundlikud, kuna nad on sunnitud vees olevatelt peatuskohtadelt ja toitumisaladelt rohkem lendu tõusma⁸, millega suureneb nende energiakulu ning sellega seoses võib halveneda nende pesitsusedukus. Samuti on kaitsealal keelatud hõljuki ja hüdrokopteriga sõitmine. Tegemist on samuti mürarikaste liikumisvahenditega, mis häirivad ümbritsevat elustikku laial alal. Kui mootorpaatide müra jääb alla 60 detsibelli, siis hõljukite ja hüdrokopterite mootorid tekitavad müra 80–110 detsibelli⁹.

Määruse § 2 punktiga 2 täpsustatakse kaitse-eeskirja § 5 lõiget 1, selle järgi on kaitsealal lubatud mootoriga ujuvvahendiga sõitmine järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud tegevusel ning kaitseala valitsejaga kooskõlastatud teadustööl. Kaitse korraldamisega seotud ülesannetes (nt järelevalve, poollooduslike koosluste hooldamine ja selle korraldamisega seotud tegevused sõlmitud lepingute alusel) on lubatud mootoriga ujuvvahendiga liikuda ka väljaspool määrusega kehtestatud aega ning üleujutatud aladel.

Keeri-Karijärve looduskaitseala

Määruse § 3 punktiga 1 muudetakse kaitse-eeskirja sõnastust, mis reguleerib ujuvvahenditega liiklemist kaitseala veekogudel. Kaitseala vetel on jätkuvalt lubatud sõita mootorita

spring: the impact of globally rising underwater sound levels on Fish. *Trends in Ecology ja Evolution*, Volume 25, Issue 7, 2010, Pages 419–427.

Fleissner, E.R., Putland, R.L. & Mensinger, A.F. The effect of boat sound on freshwater fish behavior in public (motorized) and wilderness (nonmotorized) lakes. *Environ Biol Fish* 105, 1065–1079 (2022).

⁷ Joanna Burger (2003) Personal Watercraft and Boats: Coastal Conflicts With Common Terns, *Lake and Reservoir Management*, 19:1, 26–34.

⁸ Sterl, P., Wagner, S., & Arnberger, A. (2002). Water Sports Activities and their Effects on the Avifauna of the Danube Floodplains National Park, Austria. First Results. In conference proceedings of the Monitoring and Management of Visitor Flows in Recreational and Protected Areas, Bodenkultur University, Vienna, Austria, 460–466.

⁹ Natural Resource Program Center, 2011. Everglades and Dry Tortugas National Parks Noise Source Measurement Summary Report.

ujuvvahendiga. Edaspidi on kaitsealal lubatud sõita mootoriga ujuvvahendiga võimsusega kuni 10 hobujõudu Keeri järvel ja Elva jõel Keeri järvest Ulila sillani 26. maist 31. detsembrini. Kaitseala vetel on lubatud mootoriga ujuvvahendiga sõitmine järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemisega seotud tegevustel, käesoleva kaitse-eeskirjaga lubatud töödel ja kaitseala valitseja nõusolekul tehtaval teadustegevusel.

Senise kaitse-eeskirja¹⁰ kohaselt oli Keeri järvel mootoriga ujuvvahendiga sõitmiseks vajalik kaitseala valitseja nõusolek ning kaitse-eeskirja järgi ei ole võimalik anda mootoriga ujuvvahenditele luba Elva jõel sõitmiseks, kuigi jõe laius Keeri järve ja Ulila silla vahelises lõigus võimaldab sisepõlemismootoriga liigelda. Kehtiva kaitse-eeskirja piirang tekitab ebamõistlikku bürokraatiat, sest kaitseala valitseja kooskõlastab load, lisades täpsustavad tingimused. Nüüd lisatakse vastavad tingimused kaitse-eeskirja (mootorivõimsused ja ajaline piirang). Keeri-Karijärve looduskaitseala ujuvvahendite lubade kaalutusotsustes on arvestatud ka kalapüügieeskirja¹¹, millega on Keeri järvel kalapüük keelatud 1. maist 25. maini. Seega on ujuvvahenditele lube välja antud alates 26. maist. Eri uuringud¹² kajastavad, et pidev müra võib mõjutada kalade kasvukiirust, paljunemisvõimet ja vastupanuvõimet haigustele. 1. jaanuarist 25. maini ei ole mootoriga ujuvvahenditega sõitmine kaitsealal lubatud, et vähendada võimalikku kalade stressi talvisel puhkeperioodil, mille mõju võib avalduda alles pikema aja jooksul.

Keeri-Karijärve looduskaitseala ja loodusala kaitse-eesmärgiks olevate kalaliikide ((harilik hink (*Cobitis taenia*), harilik vingerjas (*Misgurnus fossilis*)) olukorda kaitsealal on hinnatud heaks¹³, hariliku tõugja (*Aspius aspius*) kaitse tegevuskavas¹⁴ kirjeldatud ohutegurid ei ole seotud ujuvvahendite kasutamisega. Saarma (*Lutra lutra*) seisundit on üle-eestiliselt hinnatud soodsaks ning elupaigatüüpidele 3140 (vähe- kuni kesктоitelised kalgiveelised järved) ja 3150 (looduslikult rohketoitelised järved) mõjuvad negatiivsed tegurid ei tulene puhkemajandusest ega veel liiklemisest¹⁵, mistõttu ei mõjuta see muudatus alade kaitse-eesmärkide saavutamist.

Keeri-Karijärve looduskaitseala kaitse-eesmärkideks on lisaks eelnevatele kooslustele ja liikidele ka hüüp (*Botaurus stellaris*), roo-loorkull (*Circus aeruginosus*), mustviires (*Chlidonias niger*), täpikhuik (*Porzana porzana*) ja jõgitiir (*Sterna hirundo*). Hüübi, roo-loorkulli ja jõgitiiru asurkonna seisundit on hinnatud soodsaks ning kavandatav muudatus neid liike oluliselt ei kahjusta. Täpikhuigu ohuteguriteks Eestis peetakse soostunud ja lamminiitude, madalsoode ning roostikuservade kinnikasvamist. Roostikulindude kaitse tegevuskava eelnõu järgi on pesitsusaegne häirimine väikese tähtsusega ohutegur. Mustviirese peamisteks ohuteguriteks peetakse veetaseme muutmist, veetaimestiku kõrvaldamist, reostust ja puhkemajandust¹⁶. Täpikhuigu ja mustviirese kohta puuduvad kaitsealal andmed Eesti looduse

¹⁰ Keeri-Karijärve looduskaitseala kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri, RT I 2006, 12, 85, § 4 lg 8.

¹¹ Kalapüügieeskiri § 52 lg 1 p 10.

¹² Bolgan, Marta; Chorazyczewska, Emilia; Winfield, Ian J.; Codarin, Antonio; O'Brien, Joanne; Gammell, Martin. 2016 First observations of anthropogenic underwater noise in a large multi-use lake. *Journal of Limnology*, 75 (3). 644–651.

Hans Slabbekoorn, Niels Bouton, Ilse van Opzeeland, Aukje Coers, Carel ten Cate, Arthur N. Popper. A noisy spring: the impact of globally rising underwater sound levels on Fish. *Trends in Ecology and Evolution*, Volume 25, Issue 7, 2010, Pages 419–427.

Fleissner, E.R., Putland, R.L. & Mensinger, A.F. The effect of boat sound on freshwater fish behavior in public (motorized) and wilderness (nonmotorized) lakes. *Environ Biol Fish* 105, 1065–1079 (2022).

¹³ Järvekülg, R. *et al.*, 2018. Hingu, võldase ja vingerja leviku täpsustamine 2017–2018. Eesti Maaülikool, Eesti Loodushoiu Keskus MTÜ. Tartu.

¹⁴ Tõugja (*Aspius aspius*) kaitse tegevuskava.

¹⁵ 2019. aastal esitatud Natura aruandluse järgi. <https://nature-art17.eionet.europa.eu/article17/>

¹⁶ 2019. aastal esitatud Natura aruandluse järgi. <https://nature-art12.eionet.europa.eu/article12/>

infosüsteemis, samuti pole liikide olemasolu kohta infot ala kaitsekorralduskavas ega kaitse-eeskirja seletuskirjas, mille põhjal kaalutletud otsuseid teha. Keskkonnaameti hinnangul ei ole kuni 10 hobujõu võimsusega mootorite kasutamisel olnud olulist negatiivset mõju. Kuna kaitsealal tohib edaspidi liigelda mootoriga ujuvvahendiga vaid teatud ajal aastast, siis Keeri järvel ja Elva jõel Keeri järve ja Ulila silla vahelises lõigus mootoriga liikumine lindudele olulist mõju ei avalda.

Määruse § 3 punktiga 2 kustutatakse kaitse-eeskirjast punkt, mis piirab inimeste liikumist Võsivere sihtkaitsevööndis. Senise¹⁷ kaitse-eeskirja kohaselt pole olnud võimalik inimestel liikuda väljaspool kallasradu, olemasolevaid teid ja radu Võsivere sihtkaitsevööndis 15. veebruarist 31. juulini, välja arvatud teadustööl. 2023. aastal arhiveeriti merikotka elupaik Võsivere sihtkaitsevööndis Renno Nellise eksperdihinnangu alusel (pesa varisenud, sama paari põhipesad on teada ja taasisustamise tõenäosus on väike) ning kuna Võsivere sihtkaitsevööndi liikumiskiirangud olid seatud merikotka tõttu, siis puudub põhjendus liikumiskiirangu jätkamiseks.

Määruse § 3 punktiga 3 muudetakse kaitse-eeskirja sõnastust, mis piirab inimeste liikumist Meeri sihtkaitsevööndis. Senise¹⁸ kaitse-eeskirja kohaselt pole olnud võimalik inimestel liikuda väljaspool kallasradu ja olemasolevaid teid Meeri sihtkaitsevööndis 1. märtsist 14. septembrini, välja arvatud teadustööl ja poollooduslike koosluste hooldamisega seotud töödel. Meeri sihtkaitsevööndis on väike-konnakotka elupaik, kus EELIS-e andmetel toimus pesitsus viimati 2004. aastal. Pesa on olnud väike-konnakotka poolt asustamata, kuid pesapuu on säilinud ja elupaik on heas seisus. Arvestades, et kotka pesitsust pole registreeritud 20 aasta jooksul, juhuslike inimeste sattumine Meeri sihtkaitsevööndisse väike-konnakotka elupaika on vähetõenäoline, siis on eeldatav häiringu mõju väike ning puudub vajadus liikumiskiirangut hoida ja seda kontrollida.

Määruse § 3 punktiga 4 muudetakse kaitse-eeskirja sõnastust, mis reguleerib vajalikke tegevusi. Kuna Võsivere sihtkaitsevööndis paikneb osa suurest luhaniidu kompleksist, siis on Meeri ja Võsivere sihtkaitsevööndis poollooduslike koosluste aladel nende ilme ja liigikoosseisu tagamiseks vajalik heina niitmine, loomade karjatamine ning puu- ja põõsarinde harvendamine.

Kääpa maastikukaitseala

Määruse § 4 punktiga 1 muudetakse kaitse-eeskirja sõnastust sõidukiga kaitsealal liikumisel ja punktiga 2 lisatakse kaitse-eeskirja eraldi lõige, mis reguleerib ujuvvahenditega liiklemist kaitseala veekogudel. Kaitseala vetel on jätkuvalt lubatud sõita mootoriga ujuvvahendiga. Edaspidi on kaitsealal lubatud sõita lisaks mootoriga ujuvvahendile sisepõlemismootoriga ujuvvahendiga võimsusega kuni 10 hobujõudu Kaiu järvel ning elektrimootoriga ujuvvahendiga võimsusega kuni 10 hobujõudu Kaiu, Jõemõisa ja Papijärvel. Kaitseala vetel on lubatud mootoriga ujuvvahendiga sõitmine järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemisega seotud tegevustel, käesoleva kaitse-eeskirjaga lubatud töödel ja kaitseala valitseja nõusolekul tehtaval teadustegevusel.

Senise kaitse-eeskirja¹⁹ kohaselt oli mootoriga ujuvvahendiga sõitmiseks vajalik kaitseala valitseja nõusolek. Piirang on tekitanud ebamõistlikku bürokraatiat, sest kaitseala valitseja

¹⁷ Keeri-Karijärve looduskaitseala kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri, RT I 2006, 12, 85, § 10 p 4.

¹⁸ Keeri-Karijärve looduskaitseala kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri, RT I 2006, 12, 85, § 10 p 4.

¹⁹ Kääpa maastikukaitseala kaitse-eeskiri, RT I 2005, 51, 405, § 4 lg 5.

kooskõlastab load, lisades täpsustavad tingimused. Nüüd lisatakse vastavad tingimused kaitse-eeskirja (mootorivõimsused ja -tüübid), millega väheneb bürokraatia. Kaiu järve suuruse tõttu (134 hektarit) on võimalik järvel lubada ujuv vahenditel siseõlemismootori kasutamist, kuid oluliselt väiksematel ja madalamatel Jõemõisa järvel (72 hektarit) ja Papijärvel (42 hektarit) on lubatud vaid elektrimootor, kuna elektrimootoriga ujuv vahendid on väiksemad ja tekitavad vähem lainetust kui siseõlemismootoriga veesõidukid ning nendega liiklemine ei tekita niivõrd suurt häiringut.

Kääpa maastikukaitseala ja Kääpa loodusala kaitse-eesmärgiks olevate kalaliikide (harilik hink (*Cobitis taenia*), harilik vingerjas (*Misgurnus fossilis*)) seisundit kaitsealal on hinnatud heaks²⁰, harilikule võldasele (*Cottus gobio*) sama uuringu järgi elupaigad kaitseala järvedes puuduvad. Saarma (*Lutra lutra*) seisund on üle-eestiliselt hinnatud soodsaks²¹ ning elupaigatüübile 3140 (vähe- kuni kesктоitelised kalgiveelised järved) mõjuvad negatiivsed tegurid ei tulene puhkemajandusest ega veel liiklemisest²², mistõttu antud muudatus ei mõjuta alade kaitse eesmärkide saavutamist.

Metsääre looduskaitseala

Metsääre looduskaitseala kaitse-eeskiri ei võimalda veerežiimi taastamist, kuid veerežiimi taastamine on oluline ala loodusväärtuste säilitamiseks ja taastamiseks. Metsääre looduskaitseala kaitse-eesmärgiks on loodusdirektiivi elupaigatüübid rabad (7110*), vanad loodumetsad (9010*), soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*) ning siirdesoo- ja rabametsad (91D0*). Liikidest on ala eesmärgiks metsise (*Tetrao urogallus*) elupaikade kaitse. Kõik need väärtused on mõjutatud veerežiimist ja nende soodsa seisundi saavutamise eelduseks on loodusliku veerežiimi taastamine. Rail Balticu raudtee Pärnu maakonnaplaneeringus kavandatud trassilõikude (3A, 4A, 4H)²³ ehitamisega kaasneva negatiivse keskkonnamõju kompenseerimiseks on koostatud hüvitusmeetmete kava²⁴. Kava näeb ette raudtee loomisega metsise asurkonnale tekitatud negatiivse mõju hüvitamiseks nii uute metsise püsielupaikade loomise kui ka metsise elupaikades veerežiimi taastamise. Metsise populatsiooni soodsa seisundi saavutamise ja arvukuse kasvu aluseks on elupaikade taastamisega seotud tegevused nii uute püsielupaikade kui ka olemasolevate kaitstavate alade piires. Hüvitusmeetmete paketi toetava tegevusena on kavas ette nähtud, et veerežiimi taastamistööd on vaja teha ka Metsääre looduskaitsealal.

Määrusega muudetakse ja täiendatakse kehtiva Metsääre looduskaitseala kaitse-eeskirja § 4 ja sinna lisatakse lõige 5, millega lubatakse kaitseala valitseja nõusolekul loodusliku veerežiimi taastamine. Muudetakse ka § 5 lõike 1 punkti 6, mis sõnastatakse järgmiselt: “maaparandussüsteemide hoiutööd, välja arvatud eesvoolu hoiutööd ning kaitseala valitseja nõusolekul kaitseala läbivate või kaitsealaga piirnevate teede hooldamiseks vajalikud maaparandussüsteemide hoiutööd”. Selle muudatusega eemaldatakse keelatud tegevuste loetelust veerežiimi taastamine.

²⁰ Järvekül, R. et al, 2018. Hingu, võldase ja vingerja leviku täpsustamine 2017–2018. Eesti Maaülikool, Eesti Loodushoiu Keskus MTÜ. Tartu.

²¹ Siin ja edaspidi seisundite hindamisel: Eesti ohustatud liikide punane nimestik 2019. a. hindamise seisuga. EELIS.

²² 2019. aastal esitatud Natura aruandluse järgi. <https://nature-art17.eionet.europa.eu/article17/>

²³ Pärnu maakonnaplaneering „Rail Baltic raudtee trassi koridori asukoha määramine” uuendamine trassilõikude (3A, 4A, 4H) osas, eelnõu.

²⁴ Rail Baltica Pärnu maakonnaplaneeringu, Lõuna-Pärnumaa planeeringu, Natura hindamise hüvitusmeetmete kava, 2023.

Kogu kaitseala kuulub sihtkaitsevööndisse ja kaitsealale ei jää majandatavat metsa, mida veerežiimi taastamine võiks mõjutada. Siiski on tegevus kavandatud lubada kaitseala valitseja nõusolekul, et taastamistöodele oleks võimalik seada tingimusi.

Nigula looduskaitseala

Nigula looduskaitsealal asuv rabamaastik on heaks kasvukohaks jõhvikale ja rabamurakale, samuti kasvab rabaservadel ning metsatukkades vähemal määral ka pohla. Kohalikud elanikud on huvitatud ala kasutusest marjade ja seente varumiseks, enim ollakse huvitatud just jõhvikate korjamisest. Nigula looduskaitseala praegu kehtiva kaitse-eeskirja järgi on lubatud inimeste viibimine väljaspool ettevalmistatud ja tähistatud õppe- ja matkarada ning alal marjade, seente ja muude metsa kõrvalsaaduste korjamine kaitseala valitseja nõusolekul. Sellest tulenevalt on väljaspool matkarada liikumiseks (nt marjade korjamiseks) vajalik taotleda liikumisluba. Põhiline osa liikumislubade taotlustest on jõhvikate korjamise eesmärgil ja laekub alates 1. septembrist, kui lindude pesitsusperiood on läbi.

Käesoleva määrusega muudetakse ja täiendatakse kehtiva Nigula looduskaitseala kaitse-eeskirja § 12 lõikeid 1 ja 2 eesmärgiga säilitada jätkuvalt liikumiskiirang lindude pesitsusajal, kuid kaotada liikumiskiirang ajal, kui pesitsusaeg on läbi.

Määruse § 6 punktiga 1 lubatakse inimestel ilma kaitseala valitseja nõusolekuta viibida ja korjata marju, seeni ja muid metsa kõrvalsaadusi väljaspool ettevalmistatud ja tähistatud õppe- ja matkarada alates 1. septembrist kuni 14. märtsini.

Määruse § 6 punktiga 2 lubatakse inimestel kaitseala valitseja nõusolekul viibida ja korjata marju, seeni ja muid metsa kõrvalsaadusi väljaspool ettevalmistatud ja tähistatud õppe- ja matkarada 15. märtsist kuni 31. augustini. Sellega säilitatakse lindudele tundlikul pesitsusperioodil liikumiskiirang, kuid siiski jääb erandkorras võimalus taotleda luba ka pesitsusajal liikumiseks, kui see ei kahjusta kaitse-eesmärke.

Nimetatud kuupäevad tulenevad sihtkaitsevööndites pesitsevate I kaitsekategooria liikide must-toonekure (*Ciconia nigra*) ja väike-konnakotka (*Clanga pomarina*) pesitsusaegadest. Muudatus ei mõjuta kaitseala rabades ja metsades pesitsevaid häirimistundlikke liike, kuna liikumiskiirang eemaldatakse ajaks, kui pesitsemist ei toimu. Muudatuse tulemusel väheneb liikumislubade menetlemisega kaasnev ebavajalik halduskoormus.

Vooremaa maastikukaitseala

Määruse § 7 punktiga 1 täiendatakse kalapüügi sätet, mis keelab harrastusliku kalapüügi nakke- ja raamvõrguga 1. juunist 30. septembrini Saadjärvel 1,5 kilomeetri kauguseni Tabivere–Uhmardu maantee poolsest järve otsast, samuti Elistvere järvel ja Soitsjärvel.

EELIS-e järgi on kaitse-eesmärgiks olevate linnuliikide peamised elupaigad seotud linnuala järvedega: Elistvere järv, Soitsjärv ja Saadjärv. Saadjärv on tervikuna oluline ka rändlindude, sh raba- ja suur-laukhanede peatuspaigana. Elistvere ja Soitsjärv on hinnatud Mandri-Eesti üheks olulisemaks veelindude pesitsusalaks²⁵, kuna need on madalad ja taimestikurikkad. Linnustikult on oluline ka Saadjärv, eriti selle madalam ja roostikurikkam osa Tabivere-poolses

²⁵ Vooremaa Natura linnuala (EE0080171) haudelinnustiku ja rändel peatuvate partide inventuur ning linnuala haudelinnustiku arvukushinnangud, EOÜ 2013.

otsas. 2012. aastal¹⁹ ja 2022. aastal²⁶ tehti Natura 2000 linnuala inventuur ning mitme linnuliigi puhul pole linnualal seatud mõõdetavad eesmärgid täidetud. Euroopa Liidu tähtsusega linnualade valikul nimetati Vooremaa linnuala puhul ohuteguriks muu hulgas kalapüüki²⁷. Ka 2012. aasta Natura linnuala inventuuris juhiti tähelepanu just Elistvere järvele ja Soitsjärvele kui suure kalastussurvega järvedele ning peeti oluliseks piirata võrkude kasutamist.

Peamiselt on Eestis ja maailmas uuritud lindude kaaspüüki merel^{28,29} ning väidetakse, et enim linde hukub kaaspüügil parasvöötmeselises või lähisarktilises kliimas. Eri allikad viitavad, et hallpõsk-püti, sarvikpüti ja väikekajaka täiendav ohutegur on kaaspüük, eriti hukub neid palju Läänemeres³⁰. Lisaks on Euroopa Komisjon tellinud töö merelindude kaaspüügi leevendamise võimalustest³¹. Palju vähem on uuritud mageveekogudes toimuvat kaaspüüki³², mille tõttu alahinnatakse tihti lindude ja imetajate võrkudesse takerdumise osakaalu.

Arvestades kaaspüügi kajastust kirjanduses, tõenäosust, et kaladest toituvad liigid võivad kalu jahtides takerduda kalavõrku, ning seda, et need kaladest toituvad liigid on Eestis ohustatud, on piirangu seadmine vajalik. Harrastuslikus korras on võimalik planeerida võrkudega püüki oktoobris, kui linnud on alalt valdavas osas lahkunud.

Kalapüügipiirangute seadmisel on arvestatud ka kalapüügieeskirja³³, mille järgi on nakke- ja raamvõrguga kalapüük siseveekogudes keelatud 15. märtsist 31. maini. Kalapüügieeskirja ja Vooremaa maastikukaitseala kaitse-eeskirjas kavandatud muudatustega on kevad-suvine veelindude rände- ja pesitsusperiood keeluaajaga kaetud ning väheneb tõenäosus veelindude hukkamiseks võrkudes.

Määruse § 7 punktidega 2 ja 3 muudetakse kaitse-eeskirja sõnastust, mis reguleerib ujuvvahenditega liiklemist kaitseala veekogudel. Kaitseala vetel on jätkuvalt lubatud sõita mootorita ujuvvahendiga. Edaspidi on Saadjärvel lubatud sõita mootoriga ujuvvahendiga võimsusega kuni 10 hobujõudu. Saadjärvel on lubatud sõita mootoriga ujuvvahendiga võimsusega üle 10 hobujõu kaitseala valitsejaga kooskõlastatud spordivõistlustel, koolitustel ja õppustel.

²⁶ Vooremaa linnuala (EE0080171) haudelinnustiku ja rändel peatuvate veelindude inventuur 2022, EOÜ 2023.

²⁷ Kuus, A., Kalamees, A. 2003. Euroopa Liidu tähtsusega linnualad Eestis. Lk 125. Allikas:

<https://infoleht.keskkonnainfo.ee/GetFile.aspx?id=-1846400340>

²⁸ Eesti kalandussektori riikliku töökava täitmine 2020-2021. aastal (riigihange viitenumber 215079). Osa: lindude ja hüljeste juhuslik kaaspüük passiivsetes kalapüügivahendites. Eesti Mereinstituut. Tartu 2022.

²⁹ Ramūnas Žydelis, Cleo Small, Gemma French, The incidental catch of seabirds in gillnet fisheries: A global review, *Biological Conservation*, Volume 162, 2013, Pages 76-88, <https://doi.org/10.1016/j.biocon.2013.04.002>

³⁰ Skov, Henrik & Heinänen, Stefan & Žydelis, Ramūnas & Bellebaum, Jochen & Bzoma, Szymon & Dagys, Mindaugas & Durinck, Jan & Garthe, Stefan & Grishanov, Gennady & Hario, Martti & Kieckbusch, Jan & Kube, Jan & Kuresoo, Andres & Larsson, Kjell & Luigujõe, Leho & Meissner, Włodzimierz & Nehls, Hans & Nilsson, Leif & Petersen, Ib & Wahl, Johannes. (2011). Waterbird Populations and Pressures in the Baltic Sea. 10.6027/tn2011-550.

³¹ Euroopa Komisjon, Väikeste ja Keskmise Suurusega Ettevõtjate Rakendusamet, Linkowski, T., Krogulec, J., Campos, B., *et al.*, *Study on mitigation measures to minimise seabird bycatch in gillnet fisheries*, Publications Office, 2018, <https://data.europa.eu/doi/10.2826/799958>.

³² Graham D. Raby, Alison H. Colotelo, Gabriel Blouin-Demers, Steven J. Cooke, Freshwater Commercial Bycatch: An Understated Conservation Problem, *BioScience*, Volume 61, Issue 4, April 2011, Pages 271–280, <https://doi.org/10.1525/bio.2011.61.4.7>

³³ Kalapüügieeskiri § 52 lg 1 p 15.

Senise kaitse-eeskirja³⁴ kohaselt oli Saadjärvel mootoriga ujuvvahendiga sõitmiseks vajalik kaitseala valitseja nõusolek. Piirang on tekitanud ebamõistlikku bürokraatiat, sest kaitseala valitseja kooskõlastab load, lisades täpsustavad tingimused. Nüüd lisatakse vastavad tingimused kaitse-eeskirja (mootorivõimsused). Lubade kaalutusotsuses on välja kujunenud tingimused, mille alusel on hinnatud, et kaitseala kaitse-eesmärke teatud võimsusega mootoritega (nii sisepõlemis- kui ka elektrimootorid) ujuvvahendite kasutamine oluliselt ei mõjuta. Vooremaa maastikukaitseala kaitse-eeskirja ujuvvahenditega Saadjärvel liiklemise sätteid muutes on võimalik vähendada oluliselt halduskoormust, samal ajal kaitse-eesmärke kahjustamata.

Vooremaa maastikukaitseala ja Vooremaa järvede loodusala kaitse-eesmärgiks olevate kalaliikide ((harilik hink (*Cobitis taenia*), harilik vingerjas (*Misgurnus fossilis*)) olukorda kaitsealal on hinnatud rahuldavaks, liikidel on piisavalt elupaiku³⁵. Saarma (*Lutra lutra*) seisundit on üle-eestiliselt hinnatud soodsaks. Laiujuri (*Dytiscus latissimus*) ja lai-tõmmuujuri (*Graphoderus bilineatus*) seisundit on üle-eestiliselt hinnatud soodsaks ning nende liikide ohutegurid ei ole seotud veeliikluse ja puhkemajandusega³⁶. Elupaigatüüpidele 3130 (vähe- kuni kesктоitelised mõõdukalt kareda veega järved), 3140 (vähe- kuni kesктоitelised kalgiveelised järved) ja 3150 (looduslikult rohketoitelised järved) mõjuvad negatiivsed tegurid ei tulene puhkemajandusest ega veel liiklemisest³⁷, mistõttu kuni 10 hobujõuliste mootoritega ujuvvahendite kasutamise muudatus Saadjärvel ei mõjuta alade kaitse-eesmärkide saavutamist.

Osa Vooremaa maastikukaitsealast kuulub Natura 2000 Vooremaa linnualasse. Linnuala ja maastikukaitseala kaitse-eesmärkideks on lisaks eelnevatele ka veekogudega seotud linnuliigid, nagu hüüp (*Botaurus stellaris*), roo-loorkull (*Circus aeruginosus*), mustviires (*Chlidonias niger*), täpikhuik (*Porzana porzana*), väikehuik (*Porzana parva*), jõgitiir (*Sterna hirundo*), hallpõsk-pütt (*Podiceps grisegena*), sarvikpütt (*Podiceps auritus*), tuttpütt (*Podiceps cristatus*), väikekajakas (*Hydrocoloeus minutus*), naerukajakas (*Chroicocephalus ridibundus*), rästas-roolind (*Acrocephalus arundinaceus*), sinikael-part (*Anas platyrhynchos*), punapea-vart (*Aythya ferina*), tuttvart (*Aythya fuligula*) ja lauk (*Fulica atra*). Peamiselt on liikidele ohuteguriks elupaikade kvaliteedi halvenemine ning avatud alade ja veekogude kinnikasvamine, samuti hukkumine kalavõrkudes, kisklus ja pesitsusaegne häirimine. Suurem osa liike pesitseb Elistvere järvel, Soitsjärvel, samuti Saadjärvel ja Kaiavere järvel. Mootoriga ujuvvahendiga liikumine jätkub Saadjärvel ning teistele Vooremaa maastikukaitseala järvedele seda ei laiendata. Keskkonnaameti hinnangul ei ole olnud kuni 10 hobujõu võimsusega mootorite kasutamisel Saadjärvel olulist negatiivset mõju kaitse-eesmärkidele. Üle 10 hobujõuliste mootorite kasutamine spordivõistlustel, koolitustel ja õppustel on kaitseala valitseja igakordne kaalutusotsus.

Kaitsealal on lubatud mootoriga ujuvvahendiga sõitmine kutselisel kalapüügil, järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud tegevusel ning kaitseala valitsejaga kooskõlastatud teadustööl. Ka Saadjärvel on lubatud mootoriga ujuvvahendiga kutseline kalapüük. Seega võib kutseline kalur sõita mootoriga ujuvvahendiga ega pea taotlema luba Saadjärvel liikumiseks.

³⁴ Vooremaa maastikukaitseala kaitse-eeskiri, RT I 2006, 56, 420, § 4 lg 7.

³⁵ Järvekülj, R. et al, 2018. Hingu, võldase ja vingerja leviku täpsustamine 2017-2018. Eesti Maaülikool, Eesti Loodushoiu Keskus MTÜ. Tartu.

³⁶ Lai-tõmmuujuri (*Graphoderus bilineatus*) kaitse tegevuskava. Keskkonnaamet.

³⁷ 2019. aastal esitatud Natura aruandluse järgi. <https://nature-art17.eionet.europa.eu/article17/>

3. Menetluse kirjeldus

Eelnõukohase määruse menetlus viidi läbi kliimaministri 13. mai 2024. a käskkirjaga nr 1-2/24/214 algatatud haldusmenetluses. Kaitsealade kaitse-eeskirja eelnõu oli avalikul väljapanekul 15.07.–11.08.2024. Vastav teade ilmus üleriigilise levikuga ajalehes Õhtuleht (12.07.2024) ja väljaandes Ametlikud Teadaanded (09.07.2024, nr. 2284434). Teade ilmus ka Keskkonnaameti veebilehel. Keskkonnaamet palus esitada kaitse-eeskirja eelnõule parandusettepanekud või vastuväited hiljemalt 11.08.2024. Aegna maastikukaitseala kaitse-eeskirja muutmise avalik arutelu toimus MS Teamsi vahendusel 5. septembril 2024. Osales 3 inimest. Käesoleva menetluse kohta ettepanekuid ei esitatud. Nigula looduskaitseala ja Metsääre looduskaitseala kaitse-eeskirja muutmise kohta avaliku arutelu ettepanekut ei tehtud ja arutelu ei korraldatud. Kääpa maastikukaitseala, Keeri-Karijärve looduskaitseala, Vooremaa looduskaitseala ja Alam-Pedja looduskaitseala kaitse-eeskirjade muutmise avalik arutelu toimus Keskkonnaameti Tartu kontoris 5. septembril 2024, osalejaid ei olnud.

LKS § 9 kohase kaitse alt välja arvamise menetluse käigus saadeti 25-le kinnisasja omanikule nende rahvastikuregistris või äriregistris olevale e-aadressile avaliku väljapaneku kohta e-kirjaga teade, millele oli lisatud määruse eelnõu, seletuskiri ja kaart.

Määruse eelnõu, seletuskiri ja kaart saadeti e-kirjaga Elva, Nõo, Peipsiääre, Tartu, Saarde, Häädemeeste, Mustvee, Jõgeva, Põltsamaa, Viljandi Vallavalitsustele, Tartu Linnavalitsusele, Tallinna Linnavalitsusele ja Tallinna Kesklinna Valitsusele, Transpordiametile, Riigimetsa Majandamise Keskusele, Eesti Erametsaliidule, MTÜ-le Eesti Metsa Abiks, Eesti Ornitoloogiaühingule, Eesti Keskkonnaühenduste Kojale, Tallinna Keskkonna- ja Kommunaalametile ja Tallinna Botaanikaiaiale ning lisaks huvigruppidele (MTÜ Roheline Rügement, Aegna saarevaht, Äksi motoklubi, Lõuna-Eesti Kalastajate Klubi, MTÜ Saadjärve Jahtklubi, MTÜ Tartu Kalevi Jahtklubi, Kaiu puhkemajad).

Määruse eelnõu kohta laekus avalikustamise perioodil üks tähtaja pikendamise taotlus Eesti Keskkonnaühenduste Koja poolt. Koda soovis avalikustamise tähtaja pikendamist seoses välitööde ja puhkuste hooajaga. Keskkonnaamet otsustas avalikustamise tähtaega mitte pikendada, kuid andis lisaaaja seisukohtade esitamiseks kuni 15. septembrini 2024. Antud kuupäevaks ettepanekuid ei esitatud. Teisi ettepanekuid määruse eelnõule ei esitatud.

Menetluse avalikustamise kestel analüüsiti täiendavalt Keeri-Karijärve looduskaitseala Meeri sihtkaitsevööndi liikumispiirangu vajalikkust. Asja arutati ekspertidega MTÜ Kotkaklubist, kes ei olnud piirangu kaotamise vastu. Seega otsustati kaotada liikumispiirang Meeri sihtkaitsevööndis ja kuna tegemist on piirangu leevenemisega, siis maaomanikke eraldi ei teavitatud ja uuele avalikustamisele seda otsust ei suunatud.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu koostamisel on arvestatud järgmisi Euroopa Liidu õigusakte: nõukogu direktiiv nr 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taimestiku ja loomastiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50, edaspidi *loodusdirektiiv*) ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv nr 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.01.2010, lk 7–25).

EÜ Nõukogu direktiivi nr 92/43/EMÜ ehk loodusdirektiivi artikli 2 lõike 1 kohaselt on nimetatud direktiivi eesmärk looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku

kaitsmisega kaasa aidata bioloogilise mitmekesisuse säilimisele EL liikmesriikide territooriumil. Loodusdirektiivi artikli 3 lõigete 1 ja 2 kohaselt loodi Euroopa ökoloogiline võrgustik Natura 2000, mille loomisse annab oma panuse iga liikmesriik võrdeliselt sellega, millisel määral leidub tema territooriumil loodusdirektiivis nimetatud looduslikke elupaigatüüpe ja liikide elupaiku. Nigula looduskaitsealale jääb ala, mis on Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” lisa 1 punkti 1 alapunkti 44 ja punkti 2 alapunkti 253 kohaselt määratud Natura 2000 võrgustiku alaks. Kääpa maastikukaitsealale jääb ala, mis on Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” lisa 1 punkti 2 alapunkti 163 kohaselt määratud Natura 2000 võrgustiku alaks. Keeri-Karijärve looduskaitsealale jääb ala, mis on Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” lisa 1 punkti 2 alapunkti 101 kohaselt määratud Natura 2000 võrgustiku alaks. Vooremaa maastikukaitsealale jääb ala, mis on Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” lisa 1 punkti 1 alapunkti 64 ja punkti 2 alapunkti 504 kohaselt määratud Natura 2000 võrgustiku alaks. Alam-Pedja looduskaitsealale jääb ala, mis on Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” lisa 1 punkti 1 alapunkti 2 ja punkti 2 alapunkti 14 kohaselt määratud Natura 2000 võrgustiku alaks. Metsaääre looduskaitsealale jääb ala, mis on Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” lisa 1 punkti 2 alapunkti 222 kohaselt määratud Natura 2000 võrgustiku alaks. Seetõttu tuleb kõigil kaitsealadel tegevuse kavandamisel hinnata selle mõju kaitse-eesmärkidele, arvestades Natura 2000 võrgustiku alade kohta kehtivaid erisusi.

Nigula loodusala, Kääpa loodusala, Keeri-Karijärve loodusala, Vooremaa järvede loodusala, Alam-Pedja loodusala ja Metsaääre loodusala on Natura 2000 võrgustiku alaks kinnitatud Euroopa Komisjoni 12. novembri 2007. a otsusega nr 2008/24/EÜ, millega võeti vastavalt EÜ nõukogu direktiivile nr 92/43/EMÜ vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade esimene ajakohastatud loetelu (teatavaks tehtud numbriga K(2007) 5402 all, ELT L 012, 15.01.2008, lk 118–382). Viimati ajakohastati boreaalse biogeograafilise piirkonna loodusalade nimekirja Euroopa Komisjoni 26. jaanuari 2023. a rakendusotsusega (EU) 2023/245, millega võeti vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade loetelu kuueteistkümnnes uuendatud versioon (teatavaks tehtud numbriga C(2023) 610 all, ELT L 36, 07.02.2023, lk 723–981).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi nr 2009/147/EÜ ehk linnudirektiivi artikli 1 kohaselt käsitleb nimetatud direktiiv kõikide looduslikult leiduvate linnuliikide, kaasa arvatud nende munade, pesade ja elupaikade kaitset EL liikmesriikides. See hõlmab nende liikide kaitset, hoidmist ja kontrolli ning kasutamist. Linnudirektiivi artiklite 2 ja 3 kohaselt rakendavad liikmesriigid vajalikke meetmeid, sealhulgas kaitsealade loomine, eelnimetatud linnuliikide arvukuse hoidmiseks tasemel, mis vastab eelkõige ökoloogilistele, teaduslikele ja kultuurilistele nõuetele, arvestades samal ajal majanduslikke ja puhkeaja veetmisega seotud vajadusi. Nigula looduskaitsealal, Vooremaa maastikukaitsealal ja Alam-Pedja looduskaitsealal on oluliseks eesmärgiks mitme linnudirektiivi I lisas nimetatud linnuliigi kaitse.

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Kaitse-eeskirja muutmisel puudub oluline negatiivne mõju kaitseala kaitse-eesmärgiks seatud loodusväärtustele, pigem on mõju looduskeskkonnale neutraalne või positiivne. Lisaks puudub

määruse jõustumisel oluline mõju sotsiaalvaldkonnale, riiklikule julgeolekule, majandusele, regionaalarengule ning riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele, sest alad on juba kaitse all.

Planeeringud tuleb kooskõlla viia kehtestatud õigusaktidega. Seega mõjutab määruse kehtestamine ka kehtestatud planeeringuid. Teadaolevalt vastuolusid kehtivate planeeringutega ei ole, mistõttu oluline mõju selles küsimuses puudub.

Kuna määrusega ei muudeta kaitseala välispiire ega tsoneeringut, ei too see kaasa muudatusi kohalike omavalitsuste maamaksutulust, samuti ei kaasne muudatusi kinnisasja riigile omandamise osas ning ei muutu riigi kulud toetuste ja kompensatsioonide osas.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Vaidlustamine

Määruse üldkorraldusele ehk haldusakti tunnustele vastavat osa on võimalik vaidlustada, esitades halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse halduskohtusse. Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalik-õigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Üldkorralduse tunnustele vastavad määruses need sätteid, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused, mis on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti teatavaks tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu on kooskõlastatud teiste ministriumitega eelnõude infosüsteemi EIS kaudu. Regionaal- ja Põllumajandusministeerium kooskõlastas eelnõu märkusega. Tehti ettepanek täiendada Metsääre looduskaitseala kaitse-eeskirja sättega, mis võimaldaks vajadusel kaitseala valitseja nõusolekul lubada maaparandushoiutööde tegemine vähemalt sellises mahus, et on võimalik likvideerida eesvoolus olev voolutakistus. Märkusega on arvestatud ja määruse eelnõu § 1 lõikesse 7 on muudatus sisse viidud. Teised ministriumid on kooskõlastanud eelnõu vaikimisi. Vabariigi Valitsuse reglemendi § 7 lõike 4 kohaselt, kui kooskõlastaja ei ole sama paragrahvi lõigetes 1–3 sätestatud tähtaja jooksul eelnõu kooskõlastanud või jätnud seda põhjendatult kooskõlastamata, loetakse eelnõu kooskõlastatuks.